

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ТА КВАЛІФІКАЦІЯ ПІДКУПУ ПРАЦІВНИКА ПІДПРИЄМСТВА, УСТАНОВИ ЧИ ОРГАНІЗАЦІЇ (ст. 354 КК України)

Стаття присвячена з'ясуванню змісту статті 354 Кримінального кодексу України. Досліджуються правовідносини, що забезпечують додержання нормативно визначеного порядку здійснення громадянином своїх прав і свобод у частині взаємовідносин із підприємствами, установами чи організаціями. Здійснено аналіз судової практики щодо отримання (надання) неправомірної вигоди.

Ключові слова: підкуп, працівник підприємства, установи, організації, неправомірна вигода.

Постановка проблеми та її актуальність.

Одним із корупційних злочинів визнано підкуп працівника підприємства, установи чи організації (ст. 354 КК). В цій статті не лише встановлено відповідальність за корупційні дії. Її важливість полягає і в тому, що в ній дається роз'яснення низки наскрізних термінів (торкаються розуміння окремих положень інших корупційних злочинів: ст. 354, 368, 368³-370 КК). І в цьому контексті ст. 354 КК можна визнати «основною» (базовою) для інших статей КК, в яких встановлена відповідальність за підкуп.¹ Таким чином, з'ясування змісту ст. 354 КК допоможе правильно зрозуміти і застосувати не лише її, а й норми інших статей про відповідальність за корупційні злочини.

Виклад основного матеріалу. Характеризуючи «підкуп працівника підприємства, установи чи організації», зауважимо наступне.

Злочин, відповідальність за вчинення якого передбачена ст. 354 КК, посягає на правовідносини, що забезпечують додержання нормативно визначеного порядку здійснення громадянином своїх прав і свобод у частині взаємовідносин із підприємствами, установами чи організаціями.

Предметом злочину визначено неправомірну вигоду, під якою розуміють грошові кошти (вітчизняна чи зарубіжна валюти); інше майно (будь-які, за виключенням валюти, матеріальні

предмети); переваги (додаткові вигоди матеріального чи нематеріального характеру, привілеї); пільги (передбачені нормативно-правовими актами соціальні, професійні та інші блага для відповідних категорій осіб); послуги (надання виконавцем іншій особі визначеного договором матеріального чи нематеріального блага), нематеріальні активи (право власності на результати інтелектуальної діяльності), будь-які інші вигоди нематеріального чи негрошового характеру (похвальна характеристика, реклама товарів та послуг, протегування тощо), які пропонують, обіцяють, надають чи одержують без законних на те підстав.

У ст. 354 КК описані два основні склади злочину: перший – у ч. 1 цієї статті, а його кваліфікований склад – у ч. 2; другий – у ч. 3, а кваліфікований склад – у ч. 4.

Злочин, відповідальність за який передбачена ч. 1 ст. 354 КК, може проявлятися вчиненням будь-якої з трьох дій:

1) пропозиції працівникові підприємства, установи чи організації, який не є службовою особою, або особі, яка працює на користь підприємства, установи чи організації, надати йому (їй) або третій особі неправомірну вигоду за вчинення чи невчинення працівником будь-яких дій з використанням становища, яке він займає, або особою, яка працює на користь підприємства, установи чи організації, в інтересах того, хто пропонує, обіцяє чи надає таку вигоду, або в інтересах третьої особи (зауважимо, що в назві ст. 354 КК йдеться лише про працівника підприємства, установи чи організації, а не про особу, яка працює на їх користь);

2) обіцянки надати неправомірну вигоду будь-якій із згаданих в п. 1) осіб за вказану поведінку;

3) надання неправомірної вигоди будь-якій згаданій в п. 1) особі за вказану поведінку.

¹ Термін «підкуп» є умовним. Адже реально «підкуп» означає лише пропозицію чи обіцянку надати неправомірну вигоду, а так само надання такої вигоди. Але в ст. 354 КК, назва якої – «Підкуп працівника підприємства, установи чи організації», встановлено відповідальність не лише за підкуп, але й за прийняття пропозиції, обіцянки чи одержання неправомірної вигоди або прохання надати її. В ст. 368-3, 368-4 КК застосовано аналогічний підхід щодо розуміння підкупу.

Під пропозицією у статтях 354, 368, 368³-370 слід розуміти висловлення працівнику підприємства, установи чи організації, особі, яка надає публічні послуги, або службовій особі наміру про надання неправомірної вигоди, а під обіцянкою – висловлення такого наміру з повідомленням про час, місце, спосіб надання неправомірної вигоди. Надання неправомірної вигоди означає давати можливість щось мати, користуватися чимось.

Працівник підприємства, установи чи організації, який не є службовою особою, – це особа, яка постійно чи тимчасово в них працює, перебуває в штаті трудового колективу.

Під особою, яка працює на користь підприємства, установи, організації, слід розуміти особу, яка виконує роботу або надає послугу відповідно до договору з таким підприємством, установою, організацією.

Пропозиція чи обіцянка надати неправомірну вигоду працівнику підприємства, установи чи організації, який не є службовою особою, або особі, яка працює на користь підприємства, установи чи організації, або третій особі є закінченим злочином, коли такі пропозиція чи обіцянка доведені до відома згаданого працівника чи особи, яка працює на користь підприємства, установи чи організації.

Надання неправомірної вигоди є закінченим злочином, коли хоча б її частина згаданим особам була надана. При цьому, надання неправомірної вигоди із зазначеною в диспозиції статті метою третій особі вважатиметься закінченим злочином за умови погодження такого надання з працівником підприємства, установи чи організації, який не є службовою особою, або з особою, яка працює на користь підприємства, установи чи організації. Надання неправомірної вигоди без такого погодження може, за наявності інших необхідних ознак, утворювати замах на злочин. Формальні склади злочинів.

Якщо працівникові підприємства, установи чи організації, який не є службовою особою, або особі, яка працює на користь підприємства, установи чи організації була зроблена пропозиція чи обіцянка надати йому (їй) або третій особі неправомірну вигоду за вчинення чи невчинення працівником будь-яких дій з використанням становища, яке він займає, або особою, яка працює на користь підприємства, установи чи організації, в інтересах того, хто пропонує чи обіцяє таку вигоду, або в інтересах третьої особи і тут же, через незначний проміжок часу після зробленої пропозиції чи обіцянки (цей час визначається

залежно від конкретної ситуації, від умов, в яких відбувається подія, скажімо, його можна виміряти часом, затраченим на команду переслати гроші на рахунок певної особи і здійснити цю операцію, занести предмет неправомірної вигоди в приміщення) надається неправомірною вигодою (наприклад, вручається особисто, підтверджується іншою особою факт одержання неправомірної вигоди), вчинене, за наявності необхідних ознак, потрібно кваліфікувати не як пропозицію чи обіцянку неправомірної вигоди, а надання неправомірної вигоди.

Кваліфікуючі ознаки злочину – вчинення тих самих дій повторно або за попередньою змовою групою осіб (ч. 2 ст. 354 КК).

Повторним у статтях 354, 368, 368³, 368⁴ і 369 КК України визнається злочин, вчинений особою, яка раніше вчинила будь-який із злочинів, передбачених зазначеними статтями.

Повторність, за наявності необхідних ознак, буде, зокрема, і тоді, коли особа зробила пропозицію чи обіцянку працівникові підприємства, установи чи організації, який не є службовою особою, або особі, яка працює на користь підприємства, установи чи організації, надати неправомірну вигоду за вчинення чи невчинення працівником будь-яких дій з використанням становища, яке він займає, або особою, яка працює на користь підприємства, установи чи організації, в інтересах того, хто пропонує, обіцяє чи надає таку вигоду, або в інтересах третьої особи, а після цього, назбиравши грошей через кілька днів, надала таку вигоду.

Підкуп працівника підприємства, установи чи організації за попередньою змовою групою осіб означає, що кілька осіб (дві або більше), до початку злочину домовилися про спільне його вчинення і разом реалізують об'єктивну сторону злочину. Наприклад, разом надають неправомірну вигоду. Коли, скажімо, одна особа безпосередньо надає таку вигоду, а інша лише сприяла цьому, виступаючи пособником злочину, попередньої змови групи осіб не буде. Поведінка особи, яка вперше надавала неправомірну вигоду повинна кваліфікуватися за ч. 1 ст. 354 КК, а поведінка особи, яка сприяла цьому, повинна розглядатись, за наявності інших необхідних ознак, як пособництво в злочині – ч. 5 ст. 27, ч. 1 ст. 354 КК.

Суб'єкт злочину (частини 1, 2 ст. 354 КК) — фізична осудна особа, якій на момент вчинення злочину виповнилося 16 років.

Суб'єктивна сторона злочину, відповідальність за який передбачена ч. 1, ч. 2 ст. 354 КК,

характеризується тим, що суб'єкт усвідомлює, що із зазначеною в ч. 1 ст. 354 метою (вчинення чи невчинення працівником, який не є службовою особою, будь-яких дій з використанням становища, яке він займає, або особою, яка працює на користь підприємства, установи чи організації, в інтересах того, хто пропонує, обіцяє чи надає таку вигоду, або в інтересах третьої особи) пропонує, обіцяє чи надає неправомірну вигоду вказаним в ній особам і бажає так чинити. Мотиви можуть бути різними і на кваліфікацію не впливають.

В ч. 5 ст. 354 КК передбачені умови звільнення згаданої особи від кримінальної відповідальності. Так, особа, яка запропонувала, пообіцяла або надала неправомірну вигоду, звільняється від кримінальної відповідальності за злочини, передбачені статтями 354, 368-3, 368-4, 369, 369-2 КК України, якщо після пропозиції, обіцянки чи надання неправомірної вигоди вона – до отримання з інших джерел інформації про цей злочин органом, службова особа якого згідно із законом наділена правом повідомляти про підозру, – добровільно заявила про те, що сталося, такому органу та активно сприяла розкриттю злочину, вчиненого особою, яка одержала неправомірну вигоду або прийняла її пропозицію чи обіцянку.

Для розуміння умов звільнення особи від кримінальної відповідальності необхідно з'ясувати їх зміст.

Перш за все – щодо органу, службова особа якого згідно із законом наділена правом повідомляти про підозру. Низка статей КПК дає відповідь на це питання. Зокрема, згідно ч. 4 ст. 22 КПК повідомлення особі про підозру у вчиненні кримінального правопорушення здійснюється прокурором. У випадках, передбачених КПК, повідомлення особі про підозру у вчиненні кримінального правопорушення може здійснюватися слідчим за погодженням із прокурором. Отже органами, службова особа яких згідно із законом наділена правом повідомляти про підозру, є органи прокуратури (п. 11 ч. 2 ст. 36 КПК), внутрішніх справ, безпеки, органи, що здійснюють контроль за додержанням податкового законодавства, органи державного бюро розслідувань, слідчі слідчих підрозділів яких здійснюють дізнання і досудове слідство (ст. 38 КПК) і уповноважені повідомляти за погодженням із прокурором особі про підозру (п. 6 ч. 2 ст. 40 КПК).

Щодо змісту поняття «до отримання з інших джерел інформації про цей злочин органом, службова особа якого згідно із законом наділена правом повідомляти про підозру». Іншими сло-

вами, слід з'ясувати – протягом якого часу особа повинна повідомити про вчинений нею злочин – підкуп працівника підприємства, установи чи організації, щоб бути звільненою від кримінальної відповідальності.

Згідно зі ст. 214 КПК України, слідчий, прокурор невідкладно, але не пізніше 24 годин після подання заяви, повідомлення про вчинене кримінальне правопорушення або після самостійного виявлення ним з будь-якого джерела обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення, зобов'язаний внести відповідні відомості до Єдиного реєстру досудових розслідувань та розпочати розслідування (ч. 1). Досудове розслідування розпочинається з моменту внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань. Положення про Єдиний реєстр досудових розслідувань, порядок його формування та ведення затверджуються Генеральною прокуратурою України за погодженням з МВС України, СБУ, органом, що здійснює контроль за додержанням податкового законодавства (ч. 2). Здійснення досудового розслідування до внесення відомостей до реєстру або без такого внесення не допускається і тягне за собою відповідальність, встановлену законом (ч. 3).

Отже, інформація про злочин невідкладно, але не пізніше 24 годин повинна бути внесена до Єдиного реєстру досудових розслідувань. Цей реєстр відповідно до Положення про порядок ведення Єдиного реєстру досудових розслідувань, затвердженого наказом Генерального прокурора України № 69 від 17.08.2012 (із змінами затвердженими наказами Генерального прокурора України від 14.11.2012 № 113, від 25.01.2013 № 13, від 25.04.2013 № 54, від 09.09.2014 № 95) і створюється, зокрема, з метою забезпечення єдиного обліку кримінальних правопорушень. Іншими словами, лише дані цього Реєстру документально підтверджують факт вчиненого злочину. Тобто саме з моменту реєстрації злочину в Реєстрі орган, службова особа якого згідно із законом наділена правом повідомляти про підозру, має документально підтверджену інформацію про цей злочин.

Разом з тим підкреслимо, що для правильного вирішення питання про звільнення особи від кримінальної відповідальності необхідно враховувати і обставини, в яких перебуває особа, котра вчинила злочин. Гіпотетично можна уявити ситуацію, коли органу, службова особа якого згідно із законом наділена правом повідомляти про підозру, стає відомо про вчинений злочин в момент його вчинення і інформація про нього

може бути зараз же внесена до згаданого Реєстру. Але ж особі, яка вчинила злочин і яка хоче добровільно про нього заявити, необхідний для цього час. Скажімо, щоб зателефонувати, особисто з'явитись в орган, передати з кимось інформацію про вчинений злочин. І на цю обставину теж необхідно зважати.

Загалом же час, протягом якого особа добровільно повідомляє про вчинений нею злочин, повинен визначатись з урахуванням вимог ст. 214 КПК, але з обов'язковим врахуванням можливостей особи повідомити про вчинений нею злочин. Перебування особи за обставин, які об'єктивно перешкоджають їй добровільно повідомити про вчинений нею злочин (раптова хвороба, вчинення щодо неї злочину, природні чи техногенні катаклізми, тощо), не повинно виключати можливість звільнення особи від кримінальної відповідальності.

Щодо добровільності заяви про злочин та активності в його розкритті. Звільнення особи кримінальної відповідальності за вчинений нею злочин вимагає також, щоб ця особа добровільно заявила про те, що сталося органу, службова особа якого згідно із законом наділена правом повідомляти про підозру та активно сприяла розкриттю злочину, вчиненого особою, яка одержала неправомірну вигоду або прийняла її пропозицію чи обіцянку. Добровільність такої заяви означає, що особа її робить з власної волі, без примусу. Активне розкриття злочину – це діяльна, енергійна, практична участь особи у викритті того, хто вчинив злочин.

Зазначене звільнення згідно ч. 5 ст. 354 КК не застосовується у разі, якщо пропозиція, обіцянка чи надання неправомірної вигоди були вчинені по відношенню до осіб, визначених у ч. 4 ст. 18 КК (посадові особи іноземних держав (особи, які обіймають посади в законодавчому, виконавчому або судовому органі іноземної держави, у тому числі присяжні засідателі, інші особи, які здійснюють функції держави для іноземної держави, зокрема для державного органу або державного підприємства), іноземні третейські судді, особи, уповноважені вирішувати цивільні, комерційні або трудові спори в іноземних державах у порядку, альтернативному судовому, посадові особи міжнародних організацій (працівники міжнародної організації чи будь-які інші особи, уповноважені такою організацією діяти від її імені), а також члени міжнародних парламентських асамблей, учасником яких є Україна, та судді і посадові особи міжнародних судів).

Об'єктивна сторона злочину, відповідальність за який передбачена ч. 3 ст. 354 КК, може проявлятися вчиненням будь-якої з чотирьох дій:

1) прийняття пропозиції працівником підприємства, установи чи організації, який не є службовою особою, або особою, яка працює на користь підприємства, установи чи організації, неправомірної вигоди, за вчинення чи невчинення будь-яких дій з використанням становища, яке займає працівник на підприємстві, в установі чи організації, або у зв'язку з діяльністю особи на користь підприємства, установи чи організації, в інтересах того, хто пропонує, обіцяє чи надає таку вигоду, або в інтересах третьої особи;

2) прийняття обіцянки вказаними працівником чи особою неправомірної вигоди за певну поведінку і у визначених інтересах;

3) одержання будь-якою зі згаданих осіб неправомірної вигоди за певну поведінку і у визначених інтересах;

4) прохання будь-якої зі згаданих осіб надати неправомірну вигоду для себе чи третьої особи за певну поведінку і у визначених інтересах.

Прийняття пропозиції, обіцянки означає погодитись взяти неправомірну вигоду. Таке погодження може виражатися будь-яким способом. Наприклад, усно, письмово, жестом. Одержання неправомірної вигоди (хоча б її частини) – значить брати її. Прохання надати неправомірну вигоду – це звертання про її надання.

Злочин закінчений фактом вчинення будь-якої зі згаданих дій. Формальні склади злочинів.

Якщо працівник підприємства, установи чи організації, який не є службовою особою, або особа, яка працює на користь підприємства, установи чи організації, прийняв (прийняла) пропозицію чи обіцянку неправомірної вигоди або просив (просила) надати її для себе чи третьої особи за вчинення чи невчинення будь-яких дій з використанням становища, яке займає працівник на підприємстві, в установі чи організації, або у зв'язку з діяльністю особи на користь підприємства, установи чи організації, в інтересах того, хто пропонує, обіцяє чи надає таку вигоду, або в інтересах третьої особи і протягом незначного часу одержав неправомірну вигоду, вчинене, за наявності необхідних ознак, треба кваліфікувати лише як одержання неправомірної вигоди.

Якщо неправомірну вигоду отримує третя особа її поведінка може бути розцінена залежно від характеру дій – або як підбурювача, або ж як організатора, або ж як пособника злочину.

Кваліфікуючі ознаки злочину – вчинення тих самих дій повторно або за попередньою змовою групою осіб чи поєднані з вимаганням неправомірної вигоди (ч. 4 ст. 354 КК). Повторною, за наявності необхідних ознак, треба розцінювати і ситуацію, коли, наприклад, працівник підприємства, установи чи організації, який не є службовою особою, або особа, яка працює на користь підприємства, установи чи організації, просив (просила) одного громадянина надати неправомірну вигоду, а від іншого (стороннього) громадянина прийняв (прийняла) пропозицію надати неправомірну вигоду за вчинення чи невчинення будь-яких дій з використанням становища, яке займає працівник на підприємстві, в установі чи організації, або у зв'язку з діяльністю особи на користь підприємства, установи чи організації, в інтересах того, до кого звертався чи того, хто пропонував. Про вчинення злочину за попередньою змовою групою осіб йшлося вище.

Щодо вимагання неправомірної вигоди. У статтях 354, 368, 368³ і 368⁴ цього Кодексу під вимаганням неправомірної вигоди слід розуміти вимогу щодо надання неправомірної вигоди з погрозою вчинення дій або бездіяльності з використанням свого становища, наданих повноважень, влади, службового становища стосовно особи, яка надає неправомірну вигоду, або умисне створення умов, за яких особа вимушена надати неправомірну вигоду з метою запобігання шкідливим наслідкам щодо своїх прав і законних інтересів.

Вимога може пред'являтися в будь-якій формі (усно, письмово, жестом, зволіканням при вирішенні справи тощо). Неправомірність такої поведінки полягає в тому, що працівник підприємства, установи, організації, який не є службовою особою, або особа, яка працює на їх користь, не мають права пред'являти громадянину вимогу щодо надання неправомірної вигоди, однак усупереч цьому вимагає її. У разі, коли громадянин зобов'язаний розрахуватися, але працівник вимагає додаткових витрат, дії останнього також слід розцінювати як вимагання неправомірної вигоди.

Прохання надати неправомірну вигоду відрізняється її від вимагання тим, що при проханні винна нічим не погрожує, не створює ніякі умови, щоб примусити надати неправомірну вигоду, а лише просить її надати. В контексті викладеного, доцільно проаналізувати вирок Тернопільського міськрайонного суду від 23.09.2014 р., справа № 607/12907/14-к.

Суть справи. Наприкінці червня 2014 р. до лікаря-ординатора першого хірургічного відділен-

ня комунальної установи Тернопільської обласної ради «Тернопільський обласний клінічний онкологічний диспансер» звернулася Особа з питанням про госпіталізацію та проведення операції з видалення пухлини м'яких частин передньої черевної стінки її знайомій.

Лікар повідомив цій Особі, «що проведення операцій по видаленню пухлини м'яких частин передньої черевної стінки є одним із його напрямків лікарської роботи і це входить до його компетенції, однак повідомив, що вартість проведеної ним такої операції становить 2 000 грн.».

Особа розцінила це як вимагання неправомірної вигоди, «вважаючи, що невиконання його (лікаря) злочинних вимог призведе до надання ним відмови у проведенні операції або ж у неякісному (некваліфікованому) її проведенні, що негативно вплине на стан здоров'я (знайомі), вимушена була погодитися на злочинні вимоги (лікаря) щодо передачі йому неправомірної вигоди у сумі 2 000 грн.».¹

Як бачимо, в тексті вироку йдеться про вимагання неправомірної вигоди. У вирокі зазначено про те, що Особа вважала, що невиконання його (лікаря) злочинних вимог призведе до надання ним відмови у проведенні операції або ж у неякісному (некваліфікованому) її проведенні, що негативно вплине на стан здоров'я (знайомі).

Але чим підтверджується така позиція Особи? Про погрози лікаря щодо вчинення ним дій або бездіяльності з використанням свого становища стосовно особи, яка мала надати неправомірну вигоду, про умисне створення умов, за яких особа вимушена надати неправомірну вигоду з метою запобігання шкідливим наслідкам щодо своїх прав і законних інтересів, у вирокі не йдеться.

Отже, лікар не вимагав неправомірну вигоду, але звертався до особи про надання її. Інакше кажучи, просив надати таку вигоду.

Суб'єкт злочину (частини 3, 4 ст. 354 КК) – фізичні осудні особи, які досягли 16 років і працюють на підприємствах, в установах, організаціях або на їх користь. Такі особи вчиняють дії, які не тягнуть наслідків правового характеру.

Судова практика не завжди однозначно приймає рішення щодо змісту суб'єктів досліджуваного злочину.

Так, вироком Жовтневого районного суду м. Полтава від 27 листопада 2013 р. технік кому-

¹ Вирок Тернопільського міськрайонного суду від 23.09.2014 р., справа № 607/12907/14-к [Електронний ресурс]. // Єдиний державний реєстр судових рішень. – Режим доступу: www.reyestr.court.gov.ua.

нального підприємства «Полтававодоканал» (далі – Технік) була засуджена за ст. 354 КК.

В обов'язки Техніка входило здійснення контролю за раціональним використанням води по укладеним договорам КП «Полтававодоканал» з абонентами – юридичними споживачами; здійснення контролю за наявністю і станом приладів обліку води; прийняття в експлуатацію водомірних вузлів; складання приписів та актів тощо.

Встановлено, що 20 лютого 2013 р., близько 16 год. Технік, не будучи особою, яка здійснює професійну діяльність, пов'язану з наданням публічних послуг, використовуючи надані їй повноваження незаконно одержала шляхом вимагання 2 000 грн. від представника приватного підприємця за нескладання акту про втрату лічильника.

Чинна на той час редакція ст. 354 КК встановлювала відповідальність за незаконне одержання шляхом вимагання працівником державного підприємства, установи чи організації, який не є службовою особою, в будь-якому вигляді матеріальних благ або вигід майнового характеру у значному розмірі за виконання чи невиконання будь-яких дій з використанням становища, яке він займає на підприємстві, в установі чи організації.

Саме норму ст. 354 КК і було застосовано.

В цей же час була чинною і ст. 368-4 КК «Підкуп особи, яка надає публічні послуги».

В ч. 3 ст. 368-4 КК встановлювалась відповідальність за одержання аудитором, нотаріусом, експертом, оцінювачем, третейським суддею або іншою особою, яка здійснює професійну діяльність, пов'язану з наданням публічних послуг, а також незалежним посередником чи арбітром при розгляді колективних трудових спорів неправомірної вигоди за вчинення дій або бездіяльність з використанням наданих їй повноважень в інтересах особи, яка їх надає чи передає.

В ч. 4 ст. 368-4 КК передбачалась відповідальність за діяння, передбачене частиною третьою цієї статті, вчинене повторно або за попередньою змовою групою осіб чи поєднане з вимаганням неправомірної вигоди.

Вважаючи кваліфікацію дій Техніка неправильною, прокурор в апеляції просить визнати Техніка винною у вчиненні злочину, відповідальність за який передбачена ч. 4 ст. 368-4 КК (за ознакою повторності).

Колегія суддів судової палати з розгляду кримінальних справ Апеляційного суду Полтавської області у своєму вирокі від 16 жовтня 2014 р. констатувала наступне: 1) КП «Полтававодока-

нал» є не державним підприємством, а комунальним; 2) Технік є особою, яка здійснює професійну діяльність, пов'язану з наданням публічних послуг.

На підтвердження останнього, Колегія зауважила, що згідно Концепції розвитку системи надання адміністративних послуг органами виконавчої влади, затвердженої розпорядженням КМ України 15 лютого 2006 р., послуги, що надаються органами державної влади, місцевого самоврядування, підприємствами, установами, організаціями, які перебувають в їх управлінні, становлять сферу публічних послуг.

Технік була наділена повноваженнями контролю і надання приписів щодо виконання Правил користування системами водопостачання для запобігання безоблікового водовикористання і складання акту. Складання приписів та акту породжує наслідки правового характеру. На підставі цього, Технік була засуджена за ч. 3 ст. 368-4 КК (кваліфікуючі ознаки злочину в ході судового розгляду підтвердження не знайшли).¹

Аналізуючи викладені факти, вважаємо дане рішення правильним. Техніка слушно визнали особою, яка надає публічні послуги. Адже послуги водопостачання є загальнодоступними. Будь-яка особа може звернутись до Водоканалу і отримати такі послуги. Водоканал перебуває у власності Полтавської обласної ради, яка і наділяє його правом здійснення послуг водопостачання. Послуги Техніка мають і юридично значущий характер, вони породжують наслідки правового характеру. Так, складання Техніком Акта про втрату лічильника тягне за собою заходи відповідного правового реагування.

Висновки. Суб'єктивна сторона злочину (ч. 3, ч. 4 ст. 354 КК) характеризується прямим умислом.

Якщо неправомірну вигоду отримує безпосередньо третя особа, цей факт має усвідомлюватися працівником підприємства, установи чи організації, який не є службовою особою, або особою, яка працює на їх користь.

Метою злочину є бажання працівника підприємства, установи чи організації, який не є службовою особою, або особи, яка працює на їх користь, отримати неправомірну вигоду для себе чи третьої особи. Мотив, як правило, корисли-

¹ Вирок Колегії суддів судової палати з розгляду кримінальних справ Апеляційного суду Полтавської області від 16.10.2014 р., справа № 554/3858/13-к [Електронний ресурс]. // Єдиний державний реєстр судових рішень. – Режим доступу: www.reyestr.court.gov.ua.

вий, але може бути й іншим і на кваліфікацію не впливає.

Факт намірів суб'єкта вчиняти чи невчиняти певні дії у визначених інтересах для кваліфікації злочину як закінченого значення немає.

Коли ж працівник державного підприємства, установи чи організації, який не є службовою особою, чи особа, яка працює в їх інтересах, спровокував (спровокувала) надання йому (їй)

неправомірної вигоди, яку привласнив (привласнила), і при цьому не мав (мала) наміру діяти в інтересах того, хто надав таку вигоду, або в інтересах третьої особи, його (її) дії за наявності інших необхідних ознак, утворюватимуть: підбурювання до підкупу (ч. 4 ст. 27 КК, ч. 1 або ч. 2 ст. 354 КК) та склад шахрайства (ст. 190 КК). Особа, яка надала неправомірну вигоду, повинна відповідати за ч. 1 чи ч. 2 ст. 354 КК.

В. І. Осадчий

Кримінально-правова характеристика и кваліфікация подкупа сотрудника предприятия, учреждения, организации (ст. 354 Уголовного кодекса Украины)

Статья посвящена выяснению содержания статьи 354 Уголовного кодекса Украины. Исследуются правоотношения, которые обеспечивают соблюдение предписанного порядка осуществления гражданином своих прав и свобод в части взаимоотношений с предприятиями, учреждениями или организациями. Осуществлен анализ судебной практики по получению (предоставлению) неправомерной выгоды.

Ключевые слова: подкуп, сотрудник предприятия, учреждения, организации, неправомерная выгода.

V. Osadchyi

Criminal and legal characteristics and qualification of enterprise, institution or organization's employee's bribery (Art. 354 of the Criminal Code of Ukraine)

The article is devoted to the clarifying of the content of Art. 354 of the Criminal Code of Ukraine. The legal relationships that provide a compliance with the regulatory procedure of the citizen's rights and freedoms' realization in the terms of relations with enterprises, institutions or organizations are explored. Court practice concerning receiving (giving) illegal benefit is analyzed.

Key words: bribe, enterprise, institution or organization's employee.